

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra LÆRDOMS LYSTGAARD ELLER ADSKILLIGE DISCURSER FØRSTE PART

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor*, udg. af JØRGEN OLRİK , 1919-20, s. 140. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster01-shoot-idm140591134361152/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor

som *Laberius* siger¹⁾, og hjælper paa hans enten slunkne eller aldeles udtømte Pengepung, saa at han kan komme op igen eller atter bringes heit paa Fode og leve prægtigt efter sin Rang. — Derimod mindede jeg om, at i saa Fald var det Medgiften og ikke Hustruen som toges til Ægte, og at man skøttede paa skammelig Vis ikke om Ærbarhed, ikke om retskaffen Fornøjelse, men ene og alene om Nytten, og ansaa de gamle Koner som store og ufrugtbare Skovtræer²⁾, *hvilke ere saa højt i Pris som der er Ved i Bullen*, og, for at tale med Philosophis, begæres ikke for deres egen, men for en anden Sags Skyld. Jeg lagde til, at paa den Maade bedroges for det meste de lovlige Arvinger; og selv om disse maaske efter Fortjeneste burde gøres arveløse, ønskede jeg, at den gamle Kones Gods ej skulde efterlades en eller anden ny, enten ødsel eller gerrig, Ægteemand, hvis Graad til sin Tid vil være masqueret Latter, men ved et gudfrygtigt Testamente tilfælde trængende Efterlevere.

 XXIX
OM SPØGELSER³⁾.

VED et saare ærbart Drikkelag mindes jeg at der efterforskedes angaaende *Spøgelse*, om de ere *Phantasier* og ikkun som Følge af den menneskelige Frygt antage Form, eller om de have

egen Gestalt og *Person*; hvilket een bekræftede, en anden benægtede. Denne paastod, at det altsammen var Gækkeri af de ydre Sanser og bedragelige Vejrllys, og opregnede en mangfoldig Hob Syner, som have paaført Mennesker Blændværk; hin forsikrede derimod, at de havde virkelige Skikkelser, og beraabte sig ikke saa meget paa Apostlenes Mening, hvilke troede Christum at være *et Spøgelse*, da han gik paa Havet, og *en Aand*, da han kom ind gennem lukte Døre⁴⁾, som paa Christi egen Dom, hvilken ikke blot ikke nægter, men endog lærer, at der gives Spøgelse⁵⁾; ydermere fremførte han Vidnesbyrdet af Forfatteren til *Maccabaernes Bog* om Rytteren, som uddrev *Heliiodorum*⁶⁾, etc. — Dernæst omtalte han udaf adskillige Historier Exemplum paa Spøgeiser, som ikke blot ere blevne sete, men ogsaa hørt at tale, saasom *Julius Cæsar*, der efter Døden viste sig for C. Cassio i Slaget ved Philippi, *med truende Aasyn ridende hastigt løs paa Landsforræderen*⁷⁾; dernæst hine *tvende Ungersvende*, som siges at have kaldt *Simonidem* udendørs og derved reddet ham ud af det faldefærdige Huses Undergang⁸⁾; derefter hint mærke *Billede*, som traadte frem for *Bruto* om Natten, da han efter Sæd lod Lys bringe ind og overlagde et og andet med sig selv, og som paa Forespørgsel om, *hvem det var*, svarede: *Din onde Engel*⁹⁾; endelig hint trefoldige Spøgelse, hvorom *Plinius* den yngre melder følgende¹⁰⁾: *Som en endnu ringe og ubekendt Mand var Curtius Rufus i Følge med Statholderen i Africa; i Kvældningen spadserede han i et Galleri; dér møder ham*

en Kvindeskikkelse, som sagde den skrækslagne, at hun var Africa og vilde forudsige ham de tilkommende Ting: han skulde drage til Rom, beklæde Æresamter, samt endnu engang med den øverste Commando vende tilbage til samme Provins og dø dér. Det skete altsammen. — Der var i Athen et rummeligt, men ildt berygtet og befængt Hus. I Nattens Stilhed hørtes Larm af Lænker, og snart viste sig et Billede: en gammel Mand, ildt medtagen af Magerhed og Skarn, med Lænker om Benene, bærende Lænker om Hænderne og raslende med dem. — Jeg har en Frigiven ved Navn Marcus, ej understudert. Han og hans yngre Broder laa i een og samme Seng. Denne tyktes sig at se en Mand sidde paa Lejet, hvilken førte en Saks hen til hans Hoved og ogsaa skar Haarene af hans Isse. Da det blev lyst, var hans Hoved virkelig klippet, og Haarene fandtes liggende ved. — Men den anden var haardnakket i sin Vantro, og for at formindske Tilliden til disse Smaafortællinger, aflod han ej med at raabe paa, at hverken Plinius eller de øvrige Skribenter havde været Øjenvidner eller Ørenvidner til hvad de berette, men letsindig havde ladet sig bevæge af andres Overtalelser til at tro det. Nu lagde jeg mig sagtomdig imellem og spurgte Manden, om han troede, at America, som han aldrig havde set for sine Øjne, existerede i Virkeligheden; og da han ej benægtede dette, sagde jeg: »Hold da op med at tvivle om Spøgelsers, fordi det ej er faldet i din Lod at se dem med Øjnene. Thi fra denne Art af Sadducismo³⁾ synes der mig at være et saare kort Skridt til Atheismum, og hvo som betvivler eller benægter een Slags Aander, holder sandelig

i sit stille Sind ogsaa en anden for tomt Hjerne-spind, som man siger. Desaaarsag plejer jeg paa det ivrigste at tage Spøgelserne i Forsvar, paa det at ej nogen forkert Mening om Aandernes Natur skal faa Indpas i min Sjæl. » Ved at høre dette spurgte den anden mig, jeg veed ej om for Alvor eller for Morskab, hvilken min Mening var om Spøgeiser og om deres Væsen og Handeler. Dertil svarede jeg, som jeg mindes, slet og ret i al Korthed følgende: »Jeg fastsætter visseligen ej med Lactantio⁴⁾ en vis, af Engiene forarsaget Mellem-Natur hos Aanderne, hvilke hverken ere Engle eller Mennesker, hvilke indsnige sig i Menneskenes Legemer, virke lønligt i Indvoldene og skade Helbredet, afstedkomme Sygdomme, skrække Sjælene ved Drømme, plage Sindene med Galenskab; ej heller troer jeg ganske med Pythagoras⁵⁾, hos hvem Lactantius synes at have hentet et og andet, at hele Luften er fuld af Sjæle, og at det er disse som holdes for Dæmoner og Heroer og paaføre Menneskene Drømme og Tegn paa Sygdom og Sundhed; og ikke blot Menneskene, men ogsaa Krædet og de andre Bæster; og at det er for disse at der bringes Renselses- og Forsoningsofre og øves al Spaadomskunst og Prophetier og lignende. — Ej heller holder jeg med Paracelso⁶⁾ derudi, at man kan søge Omgængelse med disse Aander, og at saalunde det Tilkommende kan meddeles os; hvilket ej tykkes mig at have større Sandsynlighed end hint Thomæ Campanella sindrige Paafund⁷⁾, at Luften har Følelse, at Luften sættes i Bevægelse af de nærværende og tilkommende Ting og kan meddele os dem. Endelig følger jeg

ej heller, for ikke at tale om mangfoldige Dremme af andre, visse Theologer, som mene, at de Legemer, som Spøgelserne paatage sig, ere de Dødes Lig, som endnu ere friske og bekomme Liv af en Dæmon; thi af denne Antagelse opstaa altfor svære Spørgsmaal og Knuder, til at

Spaamanden rigtigt kan paa Spørgsmaal give Svar^{o)}.

Men efter min Mening (som jeg har tilfælles med de fleste fornuftige Folk) er det overalt af den hellige Skrift indlysende, at Engle af begge Slags færdes iblandt os og tage Del i vort Liv, hvisaarsag der ej kan være Tvivl om, at det er fra disse at hine uformodede Jærtegn stamme, som vederfares vore Øjne eller Øren. Naar saaledes, Exempli gratia, en Mand i levende Live pludselig ser et levende Billed af sig selv, hvilket jeg har hørt er hændet flere, og ligeledes, naar inden nogens Død et Bulder høres som Forvarsel, og hvad der nu ellers findes af den Art, plejer jeg at sige som hine Mænd i Apostlenes Gerninger^{o)}: *Det er hans Engel*. Hvis efter hans Død et eller andet Syn viser sig for os, fører jeg det ligeledes tilbage til Englene, uden at agte paa deres højest bedragelige Mening, som tilskrive det det afdøde Menneskes Sjæl^{o)}; thi disse tykkes mig ej at afsky Muhammedanernes Vildfarelse, hvis Fortolker er *Abuharira* hos *Abrahamum Ecchellensem* i Arabernes Historie med tilhørende Orientens Krønike^{o)}: *Naar nogen dør, færdes hans Sjæl i en Maaned ved hans Hus og ser efter Arvingerne, hvorlunde de dele hans Gods, betale hans Gæld, udføre hans Testamente. Men naar*